

จัดเศรษฐกิจศาสตร์แนะทักษิณ

วรากรณ์ สามโกเศศ

(รวม 3 หน้า)

คนไทยที่รู้ร้อนรู้หนาวกำลังกังวลอย่างใจจดใจจ่อกับความแค้นของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ข้อมูลที่เห็นกันก็คือกลุ่มแกนนำคนเสื้อแดงสนับสนุนการกลับมาของอดีตนายกทักษิณอย่างเปิดเผยและอย่าง “ลับ ลวง พราง” และต่างกำลังพยายามระดมผู้คนจากทั่วประเทศเพื่อบีบให้รัฐบาลยุบสภาเพื่อเลือกตั้งใหม่ ในการตัดสินใจเดินทางครั้งนี้ของคุณทักษิณ เศรษฐศาสตร์สามารถช่วยในการตัดสินใจที่เหมาะสมสำหรับคุณทักษิณได้เป็นอย่างดี

บัดนี้เป็นที่ชัดเจนจากการยอมรับอย่างเปิดเผยจากทุกฝ่ายและจากตัวคุณทักษิณเอง ว่าคนเสื้อแดง พรรคเพื่อไทย และคุณทักษิณ คือสิ่งเดียวกันทั้งหมด โดยมีเป้าหมายคือการกลับมาใช้อำนาจอีกครั้งผ่านการนิรโทษกรรมคดีทั้งหมดและการคืนทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดที่ศาลพิพากษาให้ยึดเมื่อเร็ว ๆ นี้ ไม่ว่าจะอ้างในการประท้วงคือเพื่อ “ล้มล้างอำมาตย์” “เพื่อแก้ไขสอง “มาตรฐาน” “เพื่อให้ได้ประชาธิปไตยที่แท้จริงคืนมา” ฯลฯ แต่ประชาชนไทยส่วนใหญ่ก็เห็นชัดเจนว่าเป้าประสงค์ที่แท้จริงก็คือการช่วยเหลือคุณทักษิณอย่างเดียว

ความรู้เศรษฐศาสตร์ในเรื่องแรกที่จะช่วยในการตัดสินใจเดินทางของคุณทักษิณก็คือสิ่งที่เรียกว่า income effect (ผลจากรายได้) อธิบายได้ง่าย ๆ ก็คือเวลาเราถูกหวย เงินเดือนขึ้นสองชั้น ได้รับมรดก ได้เงินก้อนใหญ่มา ฯลฯ จะรู้สึกที่ตนเอง “รวย” ขึ้น เพราะจะสามารถจับจ่ายซื้อของหรือทรัพย์สินได้เพิ่มขึ้น และมีทางใหม่ที่จะใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้น

ในทางตรงกันข้าม เมื่อสูญเสียเงินจะรู้สึกว่าตนเอง “จน” ลง และมีพฤติกรรมที่จะใช้จ่ายเงินน้อยลง หรือหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นการสูญเสียเงินก้อนใหญ่ เงิน 4,600 หมื่นล้านบาทที่อยู่ในรูปธนบัตรใบละ 1,000 บาท หากเอามาวางเป็นตั้ง จะมีความสูงถึง 5.842 กิโลเมตร หนัก 18.4 ตัน การสูญเสียเงินไปขนาดนี้ย่อมทำให้คุณทักษิณ รู้สึก “จน” ลงอย่างแน่นอน (ไม่ว่าจะมีเหลือสักกี่หมื่นล้านบาทก็ตาม) ดังนั้นโอกาสที่ “ท่อน้ำเลี้ยง” จะไหลโจ๊กเพื่อสนับสนุนการชุมนุมอย่างเต็มที่เป็นไปได้น้อยเพราะมนุษย์ทุกคนหลีกเลี่ยง income effect ไม่พ้นเพียงแต่จะมากหรือน้อยเท่านั้น

ประการที่สอง ปัญหา Principal-Agent ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในแวดวงรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น การมี “ตัวแทน (agent)” ทำงานแทน “ตัวการ (principal)” ไม่ว่าจะป็นนายหน้า ทนายความ “แกนนำผู้แล้วรวย” สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ดูแลผลประโยชน์ กรรมการบริษัท ฯลฯ เกิดปัญหาขึ้นเสมอ

เพราะ “ตัวแทน” มักจะปฏิบัติในลักษณะที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ตนเองมากกว่าผลประโยชน์ของ “ตัวการ”

ไม่ว่า “ตัวการ” จะพยายามออกแบบระบบบัญชี “ตัวแทน” ดีอย่างไร “ตัวการ” ก็จะประสบปัญหาเสมอ ยิ่งผลประโยชน์ตอบแทนยิ่งสูง จำนวน “ตัวแทน” ยิ่งมากและซับซ้อนในโครงสร้าง ยิ่งระยะทางและการควบคุมยิ่งห่าง ปัญหา Principal-Agent จะยิ่งสูง ดังนั้น “ตัวการ” มีโอกาสสูญเสีย “ค่าจ้าง” หรือผลประโยชน์สูงเนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์นั้น ไม่ว่า “ตัวแทน” จะเป็น “คนดี” อย่างไรก็อดมองไปที่ผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลักไม่ได้

คุณทักษิณได้ประสบปัญหา Principal-Agent มาตลอดจนน่าจะสูญเสียเงินทองไปมากมาย ไม่ว่าจะทำระบบบัญชีอย่างไรคุณทักษิณไม่มีวันเอาชนะประเด็น Principal-Agent ตามหลักวิชาการไปได้เลย

ประการที่สาม นักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์และเชื่อว่ามนุษย์ไม่มีเหตุผลเหมือนดังที่เคยเชื่อกันมา ตัวอย่างแรกก็คือ “การเฮโลคิดกันไปตามฝูงชน (herd mentality) ของมนุษย์ไม่ว่าในเรื่องหุ้น เรื่องฟองสบู่สังหาริมทรัพย์ การเห่อสินค้า (black นะครับ ไม่ใช่ blueberry เหมือน blueberry cheese cake) ฯลฯ มนุษย์ไม่ใช่ผู้ชอบวิเคราะห์ข้อมูลอย่างแท้จริง ถ้าเชื่ออะไรสักอย่างแล้ว จะมีความสามารถอย่างยอดเยี่ยมในการโน้มน้าวใจตนเองให้เห็นว่าสิ่งที่เขาเชื่อนั้นเป็นจริง

การตัดสินใจว่าคุณทักษิณ “ซุกหุ้น” ตลอดช่วงสองเวลาของการเป็นนายกรัฐมนตรี (ผู้พิพากษาลงมติเป็นเอกฉันท์) และประพฤติมิชอบใน 5 คดีโดยใช้อำนาจประโยชน์ให้แก่ครอบครัวตนเองถือได้ว่าเป็นการสร้างความเสี่ยงหายอย่างใหญ่หลวงแก่ชาติในสายตาประชาชนทั่วไป (ABAC โพลระบุว่าเกือบร้อยละ 60 เห็นว่าคุณทักษิณควรยอมรับคำตัดสิน ซึ่งมีนัยว่าคนเหล่านี้เห็นว่าคุณทักษิณทุจริตจริง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนต่างประเทศ (ถ้าเป็นฝรั่งก็เรียกว่าการตัดสินใจครั้งนี้ damaging สำหรับตัวคุณทักษิณอย่างยิ่ง)

เชื่อได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันโดยเฉพาะคนที่อยู่ตรงกลางหรือกลางแบบเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง บัดนี้กำลังอยู่ในขั้นตอนของการ “เฮโลคิดกันไปตามฝูงชน” กระแสประชาชนที่จะช่วยคุณทักษิณเข้าใจว่าเหือดแห้งไปมากโดยสามารถใช้ความเข้าใจมนุษย์ของเศรษฐศาสตร์มาช่วยอธิบาย

ประการที่สี่ นักเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมอธิบายว่าสาเหตุที่มนุษย์ผิดพลาดก็เพราะการคิดเข้าข้างตนเอง กล่าวคือมนุษย์นั้นเข้าใจ รับรู้ รับทราบ รัก ชอบ (อย่างที่นักจิตวิทยาเรียกว่า perception) อย่างที่ตนเองเลือกที่จะรับรู้ รับทราบ เข้าใจ เกลียด รักชอบ ฯลฯ (“ความรักทำให้ตาบอด” “ตัวเองดีที่สุดใน ลูกต้องเสมอ”) จนเกิดความเอนเอียงและมักตัดสินใจไปอย่างขาดสติ

คุณทักษิณก็อยู่ในสภาวะการณ์เช่นเดียวกับมนุษย์ทั้งโลก กล่าวคือเลือกที่จะรับรู้ รับทราบอย่างที่ใจตนเองต้องการ ยิ่งอยู่ห่างบ้าน ห่างข้อมูล มีแต่ “ตัวแทน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์

แห่งผลประโยชน์แตกต่างกันอยู่รายล้อม แถมมีเงินและมีความเคียดแค้นเป็นเจ้าของ การตัดสินใจของคุณทักษิณจึงน่าจะอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลที่ใกล้โลกแห่งความเป็นจริงนัก

คนที่ไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวพันกับคุณทักษิณจะมองเห็นว่าการ “ออกแรง” บีบบังคับรัฐบาลครั้งนี้มีโอกาสประสบผลสำเร็จต่ำ เพราะเชื่อว่า “การเฮโลคิดไปความฝูงชน” ได้เกิดขึ้นแล้วจากการที่ได้เห็นคำพิพากษา ดังนั้นการอาศัยฝูงชนจึงทำได้ไม่ง่าย แคมเปญโซเชียลมีเดียต้องช่วยควักกระเป๋าในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปแทนคุณทักษิณที่ถูกฤทธิ์ income effect ความไหลคล่องของน้ำเลี้ยงจึงน่าจะน้อยลงไป

สมมติว่า “ออกแรง” ได้สำเร็จจนยุบสภา เลือกตั้งใหม่ กลุ่มคุณทักษิณได้มาเป็นรัฐบาลอีกครั้ง คิดหรือว่ากฎหมายนิรโทษกรรมและการแก้ไขรัฐธรรมนูญจะทำได้ง่าย ๆ เมื่อครั้งตอนรัฐบาลสมัครและรัฐบาลสมชายซึ่งคุณทักษิณ “แข็งแกร่ง” กว่านี้มากยังไม่สามารถทำได้ เหตุใดจะสามารถทำได้ในอนาคตซึ่งมีความไม่แน่นอนเป็นอันมากในการได้กลับมาเป็นรัฐบาลอีกครั้ง (ซึ่งคุณทักษิณก็ไม่สามารถเป็นนายกรัฐมนตรีได้อีกหากรัฐธรรมนูญ 2550 ไม่ได้รับการแก้ไข) แค่ว่า “ตัวแทน” สักคนที่สังคมพอยอมรับได้เสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งที่จะถึงนี้ยังหาไม่ได้เลย

หากประมวลและประเมินประโยชน์ (benefit) และต้นทุน (cost) ภายใต้การตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผลแล้ว สามารถใช้เศรษฐศาสตร์ช่วยตอบได้ว่าคุณทักษิณควรทบทวนการ “ออกแรง” 12 มีนาคมนี้ เพราะ “เสีย” สูงกว่า “ได้” มาก การ “เสีย” นั้นจะมีผลลามไปถึงครอบครัวญาติพี่น้อง อีกมากมาย และหากมีผู้คนล้มตายจากการจลาจลและคุณทักษิณตกเป็นจำเลยคนสำคัญของแผ่นดิน

ถ้าหยุดเสีย ทำใจให้ได้ และหาความสุขกับเงินที่มีอยู่อีกนับหมื่นล้านบาทและกับครอบครัวในเวลาที่เหลือของชีวิต และกับการสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ อย่างจริงใจให้กับสังคมไทย คุณทักษิณจะมีทั้งความสุขและจะพอมิที่พิเศษอยู่ในหัวใจของคนไทย และประวัติศาสตร์จะบันทึกไว้อย่างเมตตา

คนมีเงินไม่ถึงหมื่นบาทยังมีความสุขได้ ความสงบในจิตใจได้ ทำไมคนมีเงินเป็นหมื่นล้านบาทจึงหาความสุขในชีวิตไม่ได้ ทำไมคุณทักษิณไม่หาความสุขจากสิ่งที่มีแทนที่จะมีความทุกข์กับอดีต และหวังว่าจะมี “ความสุข” กับอนาคตอันแสนเลือนรางซึ่งสุดแสนสุมเสี่ยงต่อการก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตของคนไทยด้วยกันเอง ชื่อเสียงของตัวเองในประวัติศาสตร์และคนที่คุณทักษิณรัก

.....